

Державна наукова установа
«Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини»
Державного управління справами

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ»**

для здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії

Термін навчання 4 роки

Напрямок підготовки 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність 222 «Медицина»
(шифр і назва спеціальності)

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 Медицина розроблена доктором філософських наук, професором кафедри філософії, теорії та історії державного управління Національної академії державного управління при Президентові України Джинчарадзе Н.Г. відповідно до стандартів вищої освіти України на підставі освітньо-наукової програми з підготовки докторів філософії у галузях знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 Медицина.

Рецензенти:

Надольний І.Ф., академік НАМН України, доктор філософських наук, професор;

Марутян Р.Б., в.о. завідувача кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою Національної академії державного управління при Президентові України, кандидат історичних наук, доцент.

Робоча програма для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з філософії схвалена Вченою радою Державної наукової установи "Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини" Державного управління справами 22 жовтня 2020 року (протокол № 5).

Опис навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Філософія» складена відповідно до освітньо-наукової програми третього рівня підготовки доктора філософії у галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина та розроблена для підготовки докторів філософії (PhD), які вивчають навчальну дисципліну «Філософія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Філософія» є формування світоглядної культури фахівця, усвідомлення цінності наукового пізнання світу і самого себе, аналітичної здатності людини побачити перспективи та протиріччя розвитку на всіх рівнях буття, оцінити значущість вірогідного знання, вивчення медицини як сфери науки і практичної діяльності зі збереження та підтримання здоров'я людини в її цілісності, системності та історичному розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки програми розкрито у поглибленому поєднанні з соціологією, психологією, політологією, медичними знаннями.

Політика навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія» є обов'язковою для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти «доктор філософії» спеціальності 222 Медицина. Програма націлена на набуття аспірантами навичок трансферу, які дають змогу використовувати отримані знання для дослідження в суміжних з медициною та фармацією галузях, наприклад охорона здоров'я, соціальний сектор і т.п.

Політика щодо дотримання норм етики та деонтології, а також принципів академічної доброчесності здобувачами вищої освіти:

- дотримання принципів толерантності, доброзичливості та виваженості у спілкуванні зі здобувачами та викладачами;
- дотримання позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології у навчальних ситуаціях;
- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

Політика щодо відвідування та відпрацювання пропущених занять здобувачами вищої освіти:

- присутність здобувачів на всіх лекційних та практичних заняттях, а також, підсумковому модульному контролі є обов'язковим (окрім випадків з поважних причин).
- відпрацювання пропущених здобувачами занять відбувається згідно з графіком відпрацювання, а також консультацій викладачів.

Передумови для вивчення дисципліни

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Аспірант повинен знати:

- основні поняття філософського знання;
- соціальну суть і функції науки;
- типологію наукових методів.

Аспірант повинен вміти:

- розрізняти принципи, закони, категорії, ідеї, теорії як елементи науки;
- співвідносити поняття методу, методології та методики;
- розрізняти науковий та філософський підходи до вивчення світу;
- орієнтуватись в історичній періодизації розвитку філософії та науки.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти здатностей до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, соціальної і моральної відповідальності за свої рішення, здатностей до саморозвитку і використання власного творчого потенціалу, керування колективом у сфері професійної діяльності, толерантного сприйняття соціальних, етичних, конфесійних та культурних відмінностей.

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування здатності до філософських роздумів про актуальні проблеми науки в цілому і медицині зокрема; сформувати усвідомленість суті і змісту сучасного наукового пізнання світу, суспільства, людини і необхідність переосмислення його взаємозв'язку з усіма іншими видами пізнання.

Компетентності та результати вивчення навчальної дисципліни

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми третього рівня підготовки доктора філософії навчальна дисципліна «Філософія» забезпечує набуття аспірантами компетентностей:

Інтегральної: формування теоретичних засад світогляду та концептуальних принципів духовного розвитку особистості; формування здатності проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

Загальних:

- Здатність до вдосконалення та розвитку власного інтелектуального та загальнокультурного рівня.
- Вміння працювати самостійно, з дотриманням дослідницької етики, академічної доброчесності та авторського права.
- Здатність до абстрактного креативного мислення, виявлення, отримання, систематизації, синтезу й аналізу інформації з різних джерел із застосуванням сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності.
- Вміння спілкуватись і працювати у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.
- Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї та приймати обґрунтовані рішення для досягнення поставлених цілей.
- Вміння оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

- Здатність готувати наукові тексти, представляти, обговорювати, вести дискусії та наукову полеміку щодо результатів своєї наукової роботи державною та іноземною мовами в обсязі, достатньому для повного розуміння, демонструючи культуру наукового усного і писемного мовлення.

- Вміння планувати та управляти часом.

- Здатність виявляти ініціативу, брати на себе відповідальність, мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Спеціальних (фахових):

- Здатність до визначення потреби у додаткових знаннях за напрямком наукових досліджень, вміння розробляти та управляти науковими проектами, генерувати наукові гіпотези у сфері медицини.

- Здатність знаходити шляхи можливого використання отриманих результатів для подальшого розвитку науки.

- Здатність володіти професійною іноземною мовою, вільно сприймати, обробляти та відтворювати інформацію іноземною мовою на загальні та фахові теми, вміння вести наукові дискусії, виявляти і вирішувати наукові задачі та проблеми у межах обраної спеціалізації з дотриманням норм наукової етики і академічної чесності.

- Здатність здійснювати просвітницьку діяльність у межах обраної спеціалізації, застосовуючи традиційні та інноваційні методи, прийоми, засоби тощо.

Результати навчання дисципліни «Філософія»:

Отримання знань:

- про філософію, як основу системного та клінічного мислення, досвід якої апробовано протягом декількох століть історії людства; про високу культуру мислення;

- про те, що загальнокультурний філософський рівень людини та фахівця є запорукою органічного, вільного та незалежного професійного розвитку, який має базуватися лише на законах мислення;

- про основні закономірності розвитку науки, культури, суспільства в цілому і людської особистості в ньому;

- про загальні процеси пізнання, їх сутність, принципи організації та методи на основі яких спеціаліст вирішуватиме питання медичної та фармацевтичної теорії і практики.

Набуття умінь:

- користуватися основними універсальними методологічними принципами, нормами, підходами в процесі наукового пошуку;

- обирати найдоцільніші шляхи медичного та фармацевтичного досліджень;

- розглядати всі явища і процеси в їх розвитку, безперервних змінах та нерозривних зв'язках з конкретними умовами;

- критично аналізувати, оцінювати та синтезувати нові та складні ідеї;

- розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та багато інших проблем, які стосуються їх спеціальностей

Організація комунікацій:

- представляти для обговорення результати своєї наукової роботи;
- уміти з дотриманням етичних норм формувати комунікаційну стратегію з суб'єктами взаємодії, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших, використовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації.

Програмні результати навчання, на формування яких спрямована навчальна дисципліна «Філософія», є:

- Застосовувати науково-професійні знання; формулювати ідеї, концепції з метою використання в науковій діяльності.
- Інтерпретувати та аналізувати інформацію, коректно оцінювати нові й складні явища та проблеми з науковою точністю критично, самостійно і творчо.
- Виявляти невирішені проблеми у предметній області медицини та визначати шляхи їх вирішення
- Інтерпретувати можливості та обмеження наукового дослідження, його роль в розвитку системи наукових знань і суспільства в цілому.
- Представляти результати наукових досліджень в усній і письмовій формах у науковому співтоваристві і суспільстві в цілому, відповідно до національних та міжнародних стандартів.
- Управляти роботою колег, міждисциплінарної команди.

Програма навчальної дисципліни

Код розділу, теми	Назва розділу, теми	Кількість навчальних годин			
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Всього
1.	Філософська антропологія, її походження, основні проблеми та функції. Філософська антропологія: предмет, завдання, напрямки. Соціокультурні та філософські передумови «антропологічного повороту» у європейській філософії ХХ ст. «Етика та філософія після Аушвица» К. Ясперса та Т. Адорно. Криза класичної раціоналістичної філософії. Філософія як духовно-практичний феномен. Цінність філософської антропології для лікаря та науковця.	2		4	6
2.	Основне питання філософії сьогодні та проблема людини. Глобальні цивілізаційні виклики. Метафізичні виміри виживання людства. Новий режим філософського знання. Біполярність людини: чоловіче та жіноче. Віртуалізація життя сучасної людини як головна особливість культури інформаційного суспільства: філософські, соціальні та гуманітарні аспекти. Роль науки, філософії та релігії в духовному розвитку людини, в практичній та науковій діяльності лікаря. Гуманітарні аспекти грид-	2		4	6

	медицини.				
3.	Антропологічні сценарії філософії Античності та Середньовіччя. Філософія софістів: людина - міра усіх речей. Філософія Сократа: пізнання людиною самої себе. Вчення Платона та Арістотеля про людину. Антропологічна проблематика у філософії доби еллінізму. Відкриття індивіда. Зміна поглядів на людину у філософії Середньовіччя. Філон Александрійський та гностики: нове вчення про людину. Аврелій Августин і Тома Аквінський: відкриття вольового начала людини.	2		4	6
4.	Філософська антропология доби Відродження та Нового часу. Особливості філософії Нового часу: емпіризм та раціоналізм. Людина Картезія. Діапазон антропологічних образів Нового часу. Від людина як «мислячої машини» (Р. Декарт) до людини як «мислячої тростини» (Б. Паскаль). Класична німецька філософія та проблема людини. Практична філософія І. Канта. Філософія	2		2	6
5.	Філософія ХХ століття: екзистенціалізм та феноменологія. Основні поняття та ідеї екзистенціалізму. Сутність феноменологічного напрямку в філософії. Духовність та тілесність людини. Тіло як мова, інструмент, обмеження, засіб спілкування. Екзистенціальні стани та феномени людського буття. Значення основних ідей філософії екзистенціалізму та феноменології для теорії та практики медицини.	2	2	2	6
6.	Філософські проблеми соціального буття людини. Людина та суспільство: проблема єдності та відчуження. Соціальне та індивідуальне буття людини як філософська проблема. Спонтанність свободи та виміри відповідальності. Поняття традиційного, індустріального та постіндустріального суспільства. Проблема становлення громадянського суспільства в Україні. Духовне життя українського суспільства: теоретико-методологічні та онтологічні проблеми розвитку. Ідеології, соціальні міфи та утопії в житті українського суспільства. Соціально-економічні та освітні реформи в системі охорони здоров'я в Україні. Особливості медичної науково-технічної діяльності як соціальної практики. Соціальна відповідальність лікарів.	2	2	2	6
7.	Українська філософія у контексті світової філософської думки. Історія української філософії; її предмет, метод, значення. Філософська думка у культурі Київської Русі. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України (кінець XV-початок XVII ст.). Філософія України доби Бароко та	2	2	2	6

	Києво-Могилянська академія. Філософія Г. Сковороди. Філософи Просвітництва і Романтизму в Україні кінця XVIII-першої чверті XIX ст. Українські антропологічні пошуки XIX-поч. XX ст. Філософія серця П. Юркевича. Людина як об'єкт філософських досліджень в Україні часів СРСР (В. Шинкарук, В. Табачковський та ін.). Сучасна українська філософська думка (С. Кримський, Є. Андрос, Н. Хамітов та ін.).				
8.	Метафізичні засади сучасної медицини. Місце та роль медицини в сучасному науковому знанні. Європейська медицина як наука: історія виникнення, особливості. Історія становлення клініки як соціальної інституції. Теоретико-методологічні аспекти «традиційної» та «нетрадиційної» медицини. Сучасні моделі здоров'я. Цілісний підхід до особистості. Людина як психосоматична єдність. Проблема взаємодії суб'єктивних та об'єктивних факторів в лікуванні. Між- та інтердисциплінарний підхід в терапії та діагностиці.	2	2	2	6
9.	Хвороба та здоров'я: метафізичний, соціокультурний та психотерапевтичні аспекти. Метафізичні уявлення про природу хвороби та здоров'я. Соціокультурні фактори формування моделей здоров'я. Психоаналітична модель особистості. Неофрейдизм, його основні постаті. Е. Фромм, вчення про конфлікт між внутрішньою залежністю та прагненням до свободи. Основні положення екзистенційної психотерапії В. Франкла: пошуки сенсу життя та логотерапія. Трансперсональна психотерапія: філософський компонент. Соціально-психологічні особливості професійної медичної діяльності. Професійна деформація медичних працівників. Чинники професійного вигорання медичних працівників та способи його попередження.	2	2	2	6
10.	Біоетика як професійна медична етика: філософські, соціокультурні передумови та засади. Криза етики Гіппократа. Цінності та принципи біоетики та їх роль у діяльності лікаря-дослідника. Американська модель біоетики Т. Бочампа та Дж. Чілдреса. Етичний лібералізм та принцип автономії. Європейська модель біоетики Дж. Рендторфа та П. Кемпа. Проблема конфіденційності в нових моделях спілкування лікаря та пацієнта. Маніпуляції у відносинах лікар-пацієнт. Глобальна біоетика та нооетика як сучасні етапи розвитку біоетики. Моральні обмеження війни. Новітні інформаційні технології та загроза маніпуляції свідомістю. Проблема біобезпеки.	2	2	4	8

11.	Проблема життя та смерті в філософському вимірі. Філософські та етико-правові аспекти початку та закінчення життя людини. Цінність людського життя. Біоетичні, психологічні та духовні проблеми надання паліативної допомоги. Моральна оцінка та етичні дилеми сучасних репродуктивних технологій. Вмирання та смерть як медичний, психологічний, соціальний та духовний феномен. Біоетичні, психологічні та духовні проблеми надання паліативної допомоги. Хоспіс та евтеція як альтернативи евтаназії.	2	2	2	6
12.	Біоетика та сучасні біомедичні технології. Етико-правові дилеми в залежності від галузі практичної медицини. Філософські та моральні аспекти малоінвазивної та високотехнологічної медицини. Медицина критичних станів та біоетика. Етико-правові аспекти хірургії та реаніматології. Етика біомедичних досліджень: історія виникнення, теоретико-методологічні проблеми. Етико-правові норми, вимоги та принципи клінічних досліджень. Баланс ризик/користь для досліджуваних при проведенні клінічних досліджень. Права учасників клінічних досліджень. Комісії з етики та біоетична експертиза.	2	4	4	10
13.	Філософія та методологія науки та її головні проблеми. Сутність науки та наукової діяльності. Наука як феномен, світогляд, діяльність, духовна практика, соціальний інститут. Етапи становлення наукової раціональності. Філософські засади сучасної наукової картини світу. Постнекласичний етап розвитку наукової раціональності. Людиновимірність науки. Поняття процесу наукового дослідження, його рівні, структура, класифікація та основні принципи здійснення. Медицина як науково-дослідна та технічна діяльність.	2	2	2	6
14.	Метафізичні та соціологічні виміри наукового пізнання. Наука, техніка, технології: проблема відчуження людини від природи. Соціологічні концепції науки ХХ ст. Структура наукових революцій Т. Куна. Критика вчення Т. Куна. Епістемологічний анархізм П. Фосрабенда: основні поняття та принципи, концепції. Виміри позитивізму. Критичний раціоналізм К. Поппера. Методологія науково-дослідних програм П. І. Лакатоса. Наукові гіпотези, концепції, теорії та принципи в медицині.	2	4	6	12
15.	Аксіологія науки. Етос науки (Р. Мертон, Дж. Зеймен). Цінності вченого, етичні принципи та правила наукової діяльності. Етичний кодекс вченого України. Академічна доброчесність. Плагіат та його	2	2	6	8

	ознаки. Медико-етичні та правові проблеми клінічних досліджень. Принципи належної клінічної практики. Права учасників клінічних досліджень. Біоетичні принципи при проведенні клінічних досліджень. Медицина як духовна практика.				
		30	26	48	104
	Підготовка реферату			12	12
	Модульний контроль (іспит)		4		4
Разом годин - модуль "Філософія"		60		60	120

Теми лекцій

	Поняття суспільства. Філософія як духовно-практичний феномен. Цінність філософської антропології для лікаря та науковця.	2
1.	Розвиток суспільства в просторово-часовому вимірі. Роль науки, філософії та релігії в духовному розвитку людини, в практичній та науковій діяльності лікаря. Гуманітарні аспекти глід-медицини.	2
2.	Сутність людини в сучасному соціумі. Філон Александрійський та гностики: нове вчення про людину. Аврелій Августин і Тома Аквінський: відкриття вольового начала людини.	2
3.	Проблема становлення громадянського суспільства в Україні. Духовне життя українського суспільства: теоретико-методологічні та онтологічні проблеми розвитку. Ідеології, соціальні міфи та утопії в житті українського суспільства.	2
4.	Соціальне та індивідуальне буття людини як філософська проблема. Спонтанність свободи та виміри відповідальності. Поняття традиційного, індустріального та постіндустріального суспільства. Екзистенціальні стани та феномени людського буття. Значення основних ідей філософії екзистенціалізму та феноменології для теорії та практики медицини.	2
5.	Культура як предмет філософського аналізу. Духовне життя українського суспільства: теоретико-методологічні та онтологічні проблеми розвитку. Ідеології, соціальні міфи та утопії в житті українського суспільства. Соціально-економічні та освітні реформи в системі охорони здоров'я в Україні. Особливості медичної науково-технічної діяльності як соціальної практики. Соціальна відповідальність лікарів.	2
6.	Основні тенденції виникнення цифрового суспільства.	2
7.	Сучасна соціальна філософія - головні виміри. Теоретико-методологічні аспекти «традиційної» та «нетрадиційної» медицини. Сучасні моделі здоров'я. Цілісний підхід до особистості. Між- та інтердисциплінарний підхід в терапії та діагностиці.	2
8.	Соціокультурні фактори формування моделей здоров'я. Соціально-психологічні особливості професійної медичної діяльності. Професійна деформація медичних працівників. Чинники професійного вигорання медичних працівників та способи його попередження.	2
9.	Місце та роль медицини в сучасному науковому знанні. Європейська медицина як наука: історія виникнення, особливості. Історія	2

	становлення клініки як соціальної інституції. Маніпуляції у відносинах лікар-пацієнт. Глобальна біоетика та ноетика як сучасні етапи розвитку біоетики. Моральні обмеження війни. Новітні інформаційні технології та загроза маніпуляції свідомістю.	
10.	Цілісний підхід до особистості. Людина як психосоматична єдність. Проблема взаємодії суб'єктивних та об'єктивних факторів в лікуванні. Цінність людського життя. Біоетичні, психологічні та духовні проблеми надання паліативної допомоги. Моральна оцінка та етичні дилеми сучасних репродуктивних технологій. Вмирання та смерть як медичний, психологічний, соціальний та духовний феномен.	2
11.	Соціокультурні фактори формування моделей здоров'я. Психоаналітична модель особистості. Філософські та моральні аспекти малоінвазивної та високотехнологічної медицини. Медицина критичних станів та біоетика.	2
12.	Філософські засади сучасної наукової картини світу. Постнекласичний етап розвитку наукової раціональності. Людиновимірність науки. Поняття процесу наукового дослідження, його рівні, структура, класифікація та основні принципи здійснення. Медицина як науково-дослідна та технічна діяльність.	2
13.	Наука, техніка, технології: проблема відчуження людини від природи. Соціологічні концепції науки ХХ ст.	2
14.	Етапи становлення наукової раціональності . Медико-етичні та правові проблеми клінічних досліджень. Принципи належної клінічної практики. Права учасників клінічних досліджень.	2
15.	Соціально-економічні та освітні реформи в системі охорони здоров'я в Україні. Особливості медичної науково-технічної діяльності як соціальної практики. Соціальна відповідальність лікарів.	2
	РАЗОМ:	30

Теми семінарських занять

1.	Закони історії	2
2.	Основні сфери суспільного життя	2
3.	Структура цінностей сучасного українського суспільства	2
4.	Свобода особистості і відповідальність	2
5.	Рівні суспільної свідомості	2
6.	Проблема людини в сучасній філософії	2
7.	Співвідношення понять культура та цивілізація	2
8.	Основні характеристики глобалізаційного процесу та його вплив на людину	2
9.	Наслідки процесу глобалізації сучасного суспільства.	2

10.	Сутність науки та наукової діяльності. Філософські засади сучасної наукової картини світу.	2
11.	Роль науки, філософії та релігії в духовному розвитку людини, в практичній та науковій діяльності лікаря.	2
12.	Соціально-психологічні особливості професійної медичної діяльності. Професійна деформація медичних працівників.	2
13.	Етико-правові дилеми в залежності від галузі практичної медицини. Філософські та моральні аспекти малоінвазивної та високотехнологічної медицини. Етапи становлення наукової раціональності. Філософські засади сучасної наукової картини світу.	2
РАЗОМ:		26

Самостійна робота

1.	Соціокультурні та філософські передумови «антропологічного повороту» у європейській філософії ХХ ст. «Етика та філософія після Аушвица» К. Ясперса та Т. Адорно.	4
2.	Метафізичні виміри виживання людства. Новий режим філософського знання. Біполярність людини: чоловіче та жіноче. Віртуалізація життя сучасної людини як головна особливість культури інформаційного суспільства: філософські, соціальні та гуманітарні аспекти.	4
3.	Філософія софістів: людина - міра усіх речей. Філософія Сократа: пізнання людиною самої себе. Вчення Платона та Аристотеля про людину.	4
4.	Особливості філософії Нового часу: емпіризм та раціоналізм. Людина Картезія. Діапазон антропологічних образів Нового часу. Від людина як «мислячої машини» (Р. Декарт) до людини як «мислячої тростини» (Б. Паскаль).	2
5.	Основні поняття та ідеї екзистенціалізму. Сутність феноменологічного напрямку в філософії.	2
6.	Поняття традиційного, індустріального та постіндустріального суспільства. Проблема становлення громадянського суспільства в Україні. Духовне життя українського суспільства: теоретико-методологічні та онтологічні проблеми розвитку.	2
7.	Історія української філософії; її предмет, метод, значення. Філософська думка у культурі Київської Русі. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України (кінець ХV- початок ХVІІ ст.). Філософія України доби Бароко та Києво-Могилянська академія. Філософія Г. Сковороди. Філософи Просвітництва і Романтизму в Україні кінця ХVІІІ-першої чверті ХІХ ст. Українські антропологічні пошуки ХІХ-поч. ХХ ст. Філософія серця П. Юркевича.	2
8.	Історія становлення клініки як соціальної інституції. Теоретико-методологічні аспекти «традиційної» та «нетрадиційної» медицини.	2
9.	Психоаналітична модель особистості. Неофрейдизм, його основні постаті. Е. Фромм, вчення про конфлікт між внутрішньою залежністю та прагненням до свободи. Основні положення екзистенційної психотерапії В. Франкла: пошуки сенсу життя та логотерапія. Трансперсональна психотерапія: філософський компонент.	2
10.	Криза етики Гіппократа. Цінності та принципи біоетики та їх роль у діяльності лікаря-дослідника. Американська модель біоетики Т.	4

	Бочампа та Дж. Чілдресса. Етичний лібералізм та принцип автономії. Європейська модель біоетики Дж. Рендторфа та П. Кемпа.	
11.	Біоетичні, психологічні та духовні проблеми надання паліативної допомоги. Хоспіс та евтелія як альтернативи евтаназії.	2
12.	Медицина критичних станів та біоетика. Етико-правові аспекти хірургії та реаніматології. Етика біомедичних досліджень: історія виникнення, теоретико-методологічні проблеми. Етико-правові норми, вимоги та принципи клінічних досліджень. Баланс ризик/користь для досліджуваних при проведенні клінічних досліджень. Права учасників клінічних досліджень. Комісії з етики та біоетична експертиза.	4
13.	Філософські засади сучасної наукової картини світу. Постнекласичний етап розвитку наукової раціональності. Людиновимірність науки.	2
14.	Етос науки (Р. Мертон, Дж. Зеймен). Цінності вченого, етичні принципи та правила наукової діяльності. Етичний кодекс вченого України. Академічна доброчесність. Плагіат та його ознаки. Медико-етичні та правові проблеми клінічних досліджень.	6
	РАЗОМ:	30

Методи навчання

Для оволодіння знаннями та навичками з дисципліни «Філософія» використовуються такі види навчання, як лекційні заняття, практичні заняття, самостійна робота, курсова робота (написання реферату).

В межах лекційних занять використовуються такі методи: лекція, пояснення, демонстрація, презентація, елементи бесіди тощо; на практичних заняттях: бесіда, вправи, опитування, дискусія тощо.

Форми контролю

Для оцінювання поточної навчальної діяльності встановлюється єдина шкала, яка визначає фіксовані значення для максимально можливої та мінімально необхідної кількості балів (110 балів, якщо поточні оцінки – «відмінно» та 60 балів, якщо поточні – «задовільно»; до 110 максимальних балів можуть додаватись бали за індивідуальну роботу – не більше 10). Бали за поточну успішність прив'язуються до середньої арифметичної оцінки за традиційною п'ятибальною системою. Остаточна конвертація середньої арифметичної кількості балів проводиться перед підсумковим модульним контролем відповідно наступної таблиці:

Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS	Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS
4,97-5	110	3,97-4,0	85
4,93-4,96	109	3,93-3,96	84
4,89-4,92	108	3,89-3,92	83
4,85-4,88	107	3,85-3,88	82
4,81-4,84	106	3,81-3,84	81
4,77-4,8	105	3,77-3,80	80

4,73-4,76	104	3,73-3,76	79
4,69-4,72	103	3,69-3,72	78
4,65-4,68	102	3,65-3,68	77
4,61-4,64	101	3,61-3,64	76
4,57-4,6	100	3,57-3,60	75
4,53-4,56	99	3,53-3,56	74
4,49-4,52	98	3,49-3,52	73
4,45-4,48	97	3,45-3,48	72
4,41-4,44	96	3,41-3,44	71
4,37-4,4	95	3,37-3,40	70
4,33-4,36	94	3,33-3,36	69
4,29-4,32	93	3,29-3,32	68
4,25-4,28	92	3,25-3,28	67
4,21-4,24	91	3,21-3,24	66
4,17-4,20	90	3,17-3,20	65
4,13-4,16	89	3,13-3,16	64
4,09-4,12	88	3,09-3,12	63
4,05-4,08	87	3,05-3,08	62
4,01-4,04	86	3,01-3,04	61
		3,0	60

Протягом навчання здійснюється поточна перевірка знань в усній, письмовій та практичній формах. Оцінюються результати виступи аспірантів на семінарах, доповіді з рефератами, участь у дискусії, виконання творчих та тестових завдань.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при вивченні навчальної дисципліни – 200 балів, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів.

Підсумковий контроль – іспит здійснюється по завершенню вивчення всіх тем навчальної дисципліни на останньому контрольному занятті. Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при складанні підсумкового контролю (іспиту), становить 80. Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо аспірант набрав не менше 50 балів. До іспиту допускаються аспіранти, які відвідали усі аудиторні заняття та набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Методичне забезпечення

- методичні комплекси для проведення лекційних та практичних занять (плани лекційних та практичних занять зі списком літератури, повнотекстові матеріали лекцій, мультимедійні презентації лекцій, комплекти завдань для самостійних робіт);
- методичне забезпечення модульного контролю (комплекти тестових завдань для модульного контролю);
- підручники, навчальні посібники.

Контрольні питання до іспиту з філософії

1. Яку роль відіграють потреби та інтереси як збуджувальна сила розвитку суспільства?
2. Дайте визначення поняття «суспільство»?
3. Назвіть основні суперечності суспільства, що сприяють його саморозвитку?
4. Розкрийте розуміння історичного процесу як множини цивілізацій?
5. Охарактеризуйте особливості монадологічного розуміння цивілізацій?
6. В чому полягає сутність лінійного і нелінійного підходів до розуміння історії?
7. В чому полягає сутність та суперечності демографічної ситуації в контексті саморозвитку суспільства?
8. Що спільного і яка різниця між поняттями «суспільство» і «соціум»?
9. Визначте сутність формаційного підходу?
10. Що таке суспільно-економічна формація?
11. Яке значення мають цивілізаційний і формаційний підходи в контексті аналізу сучасного стану України?
12. В чому різниця між історичним, загальносоціологічним і філософським розумінням суспільства?
13. Чи існують закони історії?
14. Чим відрізняються закони історії від законів природи?
15. У чому полягає об'єктивний характер виробничих відносин?
16. Дайте визначення поняття «продуктивні сили» і назвіть їх структурні елементи.
17. Що складає основний елемент продуктивних сил і чому?
18. Що таке «виробничі відносини» і з яких елементів вони складаються?
19. Охарактеризуйте діалектичний механізм взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин.
20. Як Ви розумієте сутність науково-технічного прогресу?
21. Назвіть основні етапи науково-технічної революції.
22. Визначте сутність технократичного детермінізму.
23. Що таке технофобія та які об'єктивні передумови її виникнення?
24. Що таке соціальна організація суспільства?
25. Розкрийте зміст поняття «розподіл праці».
26. Назвіть основні види розподілу праці.
27. У яких аспектах розглядається соціальна структура суспільства?
28. Дайте визначення поняттю «соціальний інститут».
29. Назвіть основні соціальні інститути.
30. Дайте визначення соціальної структури суспільства.
31. Яке місце в соціальній структурі посідає соціальна спільнота?
32. Назвіть соціально-етнічні спільноти людей.
33. Перерахуйте основні елементи соціальної структури.
34. Дайте визначення поняття «клас».
35. Що таке соціальна стратифікація?
36. Назвіть основні риси нації.
37. Чим відрізняється народність від нації?
38. Які основні тенденції існують у розвитку сучасних націй?
39. Що Ви знаєте про етнонаціональний склад сучасної України?
40. В чому полягає специфіка політики як форми соціальної діяльності?
41. Що таке політична система?
42. Назвіть основні функції політичної системи?
43. Яку структуру має політична система суспільства?
44. Назвіть основні властивості і функції держави?
45. На яких принципах будується правова держава?
46. Що таке національна держава?
47. Визначте сутнісні риси громадянського суспільства?

50. Назвіть основні форми правління і форми державного устрою?
51. Назвіть типи політичних режимів та визначить їх сутнісні риси?
52. Дайте визначення поняття «політична культура»?

Рекомендована література

Підручники, навчальні посібники.

1. Данильян О. Г. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2018. – 430 с.
2. Петрук Н. К. Філософія науки: навч. посіб.: [для аспірантів нефілософ. спец.] / Петрук Н. К., Гапченко О. В., Левченко А. В. — Хмельницький: ХНУ, 2018. — 271 с.
3. Філософія: підруч. для студентів ВНЗ / Л. В. Губерський та ін. – Вид. 2-ге, перероб. і допов. – Харків: Фоліо, 2018. – 620 с.
4. Філософія науки: підручник [для аспірантів всіх спец. / І. С. Добронравова та ін. ; за ред. І. С. Добронравової]; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. — 255 с.

Додаткова література.

5. Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку / за наук. ред. А. С. Синиці. – Львів: Літопис, 2014. – 374 с.
6. Гнатюк Я. С. Філософія. Вступ до теорії: навч. посіб. / Я. Гнатюк. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2017. – 140 с.
7. Декарт Р. Медитації про першу філософію / Метафізичні медитації // «Медитації» Декарта у дзеркалі сучасних тлумачень. – К.: Дух-і-літера, 2014. – С. 115-292.
8. Декарт Р. Міркування про метод. – К.: Тандем, 2011. – 101 с.
9. Кант І. Прологомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука / Імануель Кант ; пер. з нім., вступ. ст., комент. й прим. В. Терлецького. – Вид. 2-ге, уточн. і доп. – Харків: Фоліо, 2018. – 211 с.
10. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменац. білетів: навч. посіб. / В. І. Касьян. - 6-те вид., стер. - К. : Знання, 2010. – 347 с.
11. Канке В. А. Философия науки: краткий энциклопедический словарь. — М.: Омега-Л, 2008. — 328 с.
12. Кугай А. І. Міфологічні основи медицини / А.І. Кугай. // Проблеми клінічної педіатрії: наук.- практ. журн. для педіатрів та сімейних лікарів. – 2011. - №4 (14). - С.79-87.
13. Лакатос И. История науки и ее рациональные реконструкции // Лакатос И. Избранные произведения по философии и методологии науки. – М.: Академпроект, 2008. – С. 201-280.
14. Ляйбніц Г. В. Монадологія // *Sententiae*. – 2013. – №1 (XXVIII). – С. 151-177.
15. Макиавеллі Н. Державотворець: політ. трактат / Ніколо Макиавеллі; пер. В. Балог. – Київ: Арій, 2014. – 223 с.
16. Монтень М. Проби: вибране / Мішель Монтель; пер. з фр. А. Перепаді. – Х.: Фоліо, 2012. – 442 с.
17. Ніцше Ф. Людське, надто людське: кн. для вільних умів / Фрідріх Ніцше ; з нім. пер. К. Котюк. – Львів: Астролябія, 2012. – 406 с.
18. Платон. Апологія Сократа. Діалоги / Платон; пер. з давньогрец. Й. Кобова, Ю. Мушака. – Харків: Фоліо, 2017. – 407 с.
19. Сенека Л. А. Моральні листи до Луцілія / Луцій Анней Сенека; пер. з латини А. Содомора. – Львів: Апріорі, 2017. – 551 с.

20. Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрями: Хрестоматія / [Упоряд. В.В. Лях, В.С. Пазенок]. – К.: Ваклер, 1996. – 421 с.
21. Філософія: хрестоматія: від витоків до сьогодення: навч. посіб. / за ред. Л. В. Губерського. – 2-е вид., стер. – К.: Знання, 2012. – 621 с.
22. Філософія: історія, суспільство, освіта: підручник / Л. В. Губерський, В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2011. - 591 с.
23. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб./за ред. акад. НАН України Л.В.Губерського. – К.: Знання, 2009. - 621 с.
24. Франкл В. Е. Людина в пошуках справжнього сенсу: психолог у концтаборі / Віктор Франкл; пер. з англ. О. Замойської. – Харків: Клуб сімейн. дозвілля, 2018. – 159 с.
25. Франкл В. Лікар та душа: основи логотерапії / Віктор Франкл; пер. з англ. Л. Шерстюка. – Харків: Клуб сімейн. дозвілля, 2018. – 318 с.
26. Фройд З. Вступ до психоаналізу / Зигмунд Фройд; пер. з нім. П. Таращука. – Харків: Клуб сімейн. дозвілля, 2015. – 478 с.
27. Фромм Е. Мати чи бути? / Еріх Фромм; пер. з англ. О. Михайлової та А. Буряка. – Вид. 2-ге. – Київ: Укр. письменник, 2014. – 221 с.
28. Фромм Е. Мистецтво любові / Еріх Фромм; пер. з англ. В. Кучменко. – 2-ге вид. – Харків: Клуб сімейн. дозвілля, 2018. – 188 с.
29. Фуко М. Археологія знання / пер. з фр. В. Шовкун. – К.: Вид-во С.Павличко «Основи», 2003. – 325 с.
30. Хамітов Н. В. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології: навч. посіб. зі словником / Н. В. Хамітов, Л. Н. Гармаш, С. А. Крилова. – 5-е вид., перероб. та допов. – Київ: КНТ, 2017. – 393 с.
31. Utiuzh I. G., Splytsia N. V. Methodological problems in the philosophy of medicine // Гілея. Київ, 2016. – Вип. 110. – С. 249-252.

Інтернет-ресурси.

1. <http://www.philosophia.org.ua>
2. <http://www.philsci.univ.kiev.ua> (бібліотека факультету філософії Київського національного університету ім. Тараса Шевченка).
3. <http://elenakosilova.narod.ru/1.htm1> (посилання на філософські сайти та бібліотеки).
4. <http://www.utm.edu/research/> (філософська інтернет-енциклопедія англійською мовою).
5. <http://www.uct.Kiev.ua/sofi/> (Центр практичної філософії).
6. <http://medblog.in.ua/VPLYV-RELIIJI-NA-MEDYTSYNU> (Вплив релігії на медицину)
7. <http://doctorvic.ru/info/popular-about/grecheskaya-mifologiya-o-vrachevanii-i-vrachevatelnykh> (Грецька міфологія про лікарів та лікування)
8. http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_Biol/pkp/2011_4/87_pkp14_2011.pdf
9. <http://uroweb.ru/NEWS/11610.HTML> (Медицина та релігія).